

A photograph of three people sitting around a white table. On the left, a woman with brown hair and a green and blue scarf is looking down. In the center, a young girl with blonde hair and glasses is looking down. On the right, a woman with dark hair and glasses is smiling and looking towards the center. Overlaid on the image are three cartoon characters: a purple-haired girl with glasses in the center, a blonde girl with sunglasses and a white hat on the right, and a yellow-haired girl with glasses on the left. A large yellow shape is on the left side of the image.

Helsinki
Helsingfors

Kirsi Verkka Jussi Ekqvist

Yhdessä kokeillen

Kohti uudenlaista kodin ja koulun
yhteistyötä

Sisällys

Uusi opetussuunnitelma kutsuu kehittämään yhdessä	4
Yhteiskehittäminen on luovaa ja kokeilevaa toimintaa	5
Yhteiskehittämisen polku	7
Uuden luominen ja kokeileminen	13
Kolme yhteiskehittämisen mallia kodin ja koulun yhteistyöhön	15
Punkbändi – oppilaslähtöinen ketterä kokeileminen	16
Case Vesalan peruskoulu	18
Big Band – työpajamainen uuden tekeminen	21
Case Toivolan koulu	23
Sinfoniaorkesteri – olemassa olevan yhteistyön kehittäminen	25
Case Suutarinkylän koulu	27
Yhteiskehittämisen mallit pääpiirteittäin	30
Mitä kokeilemalla opittiin?	31

Esipuhe: Sävelkulkuja kodin ja koulun yhteistyön kehittämiseen

Kodin ja koulun yhteistyön tavoitteena on oppilaiden koulunkäynnin ja kasvun tukeminen sekä hyvien oppimistuloksien ja hyvinvoinnin edistäminen. “Verkostomainen kodin ja koulun yhteistyö” -hankkeessa on edistetty näitä tavoitteita etsimällä uudenlaisia toimintamalleja kodin ja koulun yhteistyöhön. Yhtenä tavoitteena on ollut myös soveltaa kokeilevaa ja käyttäjälähtöistä kehittämisen tapaa kouluympäristössä.

“Koti ja koulu on tavallaan mun yhteishuoltajia, ja olishan se parempi, että ne tuntis toisensa hyvin.”

Sofia Leppänen, Vesalan peruskoulun oppilas

Hanketta on toteutettu yhdessä oppilaiden, huoltajien ja koulun henkilöstön kanssa.

Tässäkin hankkeessa huomasimme, että oppilailla on valtavasti osaamista ja motivaatiota lähteä tekemään uusia, itselleen kiinnostavia asioita. Tätä energiaa kannattaa koulussa hyödyntää sekä liikkeellelähtoon että liikkeessä pysymiseen.

Nykyiset kodin ja koulun yhteistyön muodot eivät juuri kutsu huoltajia mukaan koulun arkeen ja kehittämiseen tai osaamisen jakamiseen koulun kanssa. Hankkeessa tutkimme olettamusta, että parhaimmillaan kodin ja koulun yhteistyö antaisi vanhemmille uuden tavan vaikuttaa positiivisesti heille tärkeään yhteisöön. Samalla yhteistyö ja osallistuminen koulun kehittämiseen voi antaa huoltajalle uutta tietoa omasta osaamisestaan ja tunteen siitä, että on voinut tehdä jotain tarpeellista isolle koulu yhteisölle.

“Olen ollut rehtorina kaksikymmentä vuotta, eivätkä huoltajat ole koskaan aiemmin olleet mukana opetuksen suunnittelussa.”

Erkki Häggman, Toivolan koulun rehtori

Jotain ihan uutta on hankkeessa saatu liikkeelle. On vielä liian aikaista sanoa, mikä näistä kehittämisen aihioista jää liikkeeseen ja leviää. Se on varmaa, että yhteisöllinen ja kokeileva kehittämisen tapa sopii koulun kehittämiseen.

Tästä materiaalista löytyy ideoita, oivalluksia ja harhapolkuja, joita voi hyödyntää oman koulun kehittämistyössä. Varsinainen nuottikirja se ei ole, vaan enemmän kokoelma melodioita, joita voi soveltaa Punkbändin, Big Bandin tai Sinfoniaorkesterin kanssa soittamiseen.

Antoisia kehittämisen hetkiä!
Jussi Ekqvist ja Kirsi Verkka

Uusi opetussuunnitelma kutsuu kehittämään yhdessä

Syksyllä 2016 käyttöön otettu perusopetuksen opetussuunnitelma kutsuu oppilaita ja huoltajia uudella tavalla mukaan kodin ja koulun toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja kehittämiseen. Opetussuunnitelmaan on kirjoitettu entistä vahvemmin punaisena lankana oppilaiden osallisuus sekä yhteisöllinen toimintakulttuuri. Yhteisölliseen toimintakulttuuriin kuuluvat rakentava vuorovaikutus, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Kouluyhteisön käsite laajenee uudessa opetussuunnitelmassa oppilaisiin, opettajiin, huoltajiin, koulun muihin aikuisiin sekä koulua ympäröivien toimijoiden verkostoon.

Kodin ja koulun yhteistyö rakentaa koulun yhteisöllisyyttä. Koulun tehtävänä on tukea huoltajien verkostoitumista luokka- ja koulutasolla ja kutsua huoltajia kehittämään uusia yhteistyön muotoja yhdessä oppilaiden, opettajien, muun henkilöstön ja yhteistyökumppanien kanssa. Esimerkiksi vanhempainillat, tapaamiset ja yhteiset tapahtumat tarjoavat mahdollisuuksia tutustua kouluun ja toisiin vanhempiin.

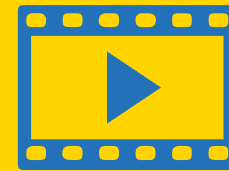
Yhteiskehittäminen sopii koulun kehittämiseen

Koulu rakentaa yhteisöllistä toimintakulttuuria parhaiten ottamalla toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen koko kouluyhteisön. Kun kouluyhteisön jäsenet tekevät yhdessä ja oppivat tuntemaan toisensa, syntyy keskinäistä luottamusta ja sitoutumista. Ne auttavat myös mahdollisten ongelma- ja kriisitilanteiden ratkomisessa.

Uudesta opetussuunnitelmasta löytyy paljon tilaisuuksia yhteistyöhön ja yhteiskehittämiseen huoltajien kanssa. Esimerkiksi ilmiöoppimisen pedagoginen perusta ohjaa koulun ulkopuolisen oppimisen ympäristön käyttöön ja verkostoitumiseen koululle tärkeiden toimijoiden kanssa.

Huoltajat ovat tärkeä voimavara koululle monipuolisen ja kiinnostavan oppimisen ympäristön luomisessa. Vanhempien ammatit, työpaikat, kontaktit ja harrastukset voivat avata uusia mahdollisuuksia tuottaa kiinnostavia oppimisen kokemuksia koulun

ulkopuolisissa oppimisympäristöissä. Huoltajien asiantuntemusta voidaan hyödyntää myös monissa ilmiöoppimisen jaksoissa ja kehittää uudenlaista yhteistyön tapaa ja rakennetta.

**KLIKKAA
JA KATSO
VIDEO**

**Kodin ja koulun yhteistyön uudet
mahdollisuudet. Kirsi Verkka**

https://youtu.be/cemKRr_86es

Yhteiskehittäminen on luovaa ja kokeilevaa toimintaa

Yhteiskehittäminen on nimensä mukaisesti yhdessä kehittämistä. Lähtökohtana on, että kaikilla kouluyhteisön jäsenillä on sellaista tietoa ja osaamista, jota voidaan kehittämisen aikana hyödyntää. Yhteiskehittäminen perustuu yhdenvertaisuuteen, jolloin kaikkien näkökulmat, tiedot ja taidot ovat yhtä tärkeitä.

Kouluyhteisön jäsenet myös yhdessä määrittelevät tavoitteet ja tarpeen, joihin ratkaisuja kehitetään. Oppilaita tai huoltajia ei kuulla vain kehittämisen alkuvaiheessa, vaan he ovat mukana koko ajan aina siihen asti, kun yhdessä suunniteltu uusi toimintamalli, sääntö tai tila otetaan käyttöön.

Yhteiskehittämisellä voidaan parantaa olemassa olevia toimintamalleja. Erityisen voimallista yhteiskehittäminen on kuitenkin luovassa ja aivan uudenlaisia ratkaisuja etsivässä kehittämisessä. Tavoitteena ei ole pelkästään olemassa olevien toimintamallien kehittäminen, vaan uusien ja erilaisten toimintamallien ja rakenteiden luominen.

Yhdessä kehittämistä tukee uusi opetussuunnitelma, joka korostaa yhteisöllistä toimintakulttuuria ja oppilaiden osallisuutta koulun toiminnan toteuttamiseen ja

kehittämiseen. Opetussuunnitelma kannustaa yhdessä oppimiseen, jolloin asioita tutkitaan ja tietoa muodostetaan yhdessä.

Yhdessä oppiminen edistää oppilaiden luovan ja kriittisen ajattelun taitoja, ongelmanratkaisutaitoja sekä kykyä ymmärtää erilaisia näkökulmia. Näitä asioita harjoitellaan ja tarvitaan myös, kun yhteiskehittämällä etsitään uudenlaisia ratkaisuja ja toimintamalleja havaittuihin ongelmiin tai esille tulleisiin kiinnostaviin mahdollisuuksiin.

Yhteiskehittäminen on osallistavaa kehittämistä, jossa käyttäjät ja eri sidosryhmät ovat alusta saakka mukana kehittämistyössä. Yhteiskehittämistä voidaan kutsua myös käyttäjälähtöiseksi kehittämiseksi. Se on tasavertaista ja hierarkioista vapaata tekemistä: kaikkien osaaminen, kokemukset ja näkemykset ovat arvokkaita, ja erilaiset tarpeet ja mielipiteet hyväksytään.

Yhteiskehittäminen on usein käytännöllisin tapa saada riittävästi resursseja aidosti uusien asioiden luomiseen. Yhdessä toimimalla saadaan mukaan uutta osaamista ja tietoa, innostusta ja energiaa.

Kodin ja koulun yhteistyön yhteiskehittäjien joukon muodostavat oppilaat, opettajat, huoltajat ja mahdollisesti muut koululle tärkeät sidosryhmät. Koko joukko työskentelee yhdessä ja muodostaa yhteistä ymmärrystä käsiteltävistä asioista ja ratkaisuista. Osallistujat tuovat mukanaan myös arvokasta aikaansa, ja mahdollisuus keksiä ja toteuttaa jotain todella uutta ja luovaa kasvaa.

Kokeilemista pienesti ja usein

Yhteiskehittämiseen kuuluu reipas tekemisen meininki, jota ylläpitää ideoiden kokeileminen käytännössä. Ideoita ei suunnitella kovin pitkälle, vaan niiden toimivuutta testataan nopeasti kokeilemalla. Kehittämistyön aikana kokeillaan pienesti useiden eri ideoiden ja niistä luotujen konseptien toteutusta.

Vähitellen näiden pienten kokeilujen kautta saadaan varmuutta idean toimivuudesta ja sopivuudesta käyttäjälle ja toimintaympäristöön. Kehittämisen edetessä kokeilujen kokoa ja niihin kuluva aikaa voidaan kasvattaa ja siirtyä kohti pilotointia.

Yhteiskehittämisen tavoitteena on luoda uudenlaisia ja tulevaisuuteen suuntaavia ratkaisuja ja toimintamalleja. Tekemisen aikana on tärkeää tarkkailla sitä tosiasiaa, että isot ryhmät voivat ajautua kohti keskimääräisiä ajatuksia. Kompromissit kuuluvat yhdessä päättämiseen, mutta kehittämisessä joukon voima tulisi suunnata ideoiden rikkauteen ja niiden kokeilemiseen.

Kun siis haetaan uutta ja erityistä, pitää olla valppaana sen suhteen, ettei joukon kasvattaminen keskinkertaista ideoita ja toteutusta. Kokeileminen on yksi väline kannustaa ja ylläpitää uuden luomisen edellyttämää erilaisuutta. Yhteiskehittämisessäkin voidaan ajatella, että vasta todellinen toiminta, kokeileminen, antaa todellista palautetta ideoiden laadusta.

Empatialla ja vuorovaikutuksella

Kehittämisen tapa liittyy toimintaympäristöön, jossa kehittämistyötä tehdään. Yhteiskehittäminen ja kokeileminen sopivat kompleksisiin toimintaympäristöihin, joita koulukin edustaa. Koulu on suurelta osin kompleksinen ympäristö, josta ei löydy selkeitä syy- ja seuraussuhteita tai niiden löytämiseen tarvitaan erityistä asiantuntijuutta. Tällaisessa toimintaympäristössä on paljon toisiinsa vaikuttavia muuttujia ja sekä rajoitteet että toimijat muokkaavat toisiaan. Lopputulosta ei voida loogisesti ennustaa, ja etenemisen suuntaa pitää seurata reaaliajassa.

Koulussa onkin parasta kehittää niin, että ongelmaa ja ratkaisuehdotuksia tutkitaan

ja kokeillaan siellä toimivien ihmisten kanssa. Tällainen kehittäminen on luovaa ja perustuu empaattiseen ja ymmärtävään otteeseen sekä avoimeen ja runsaaseen kommunikaatioon.

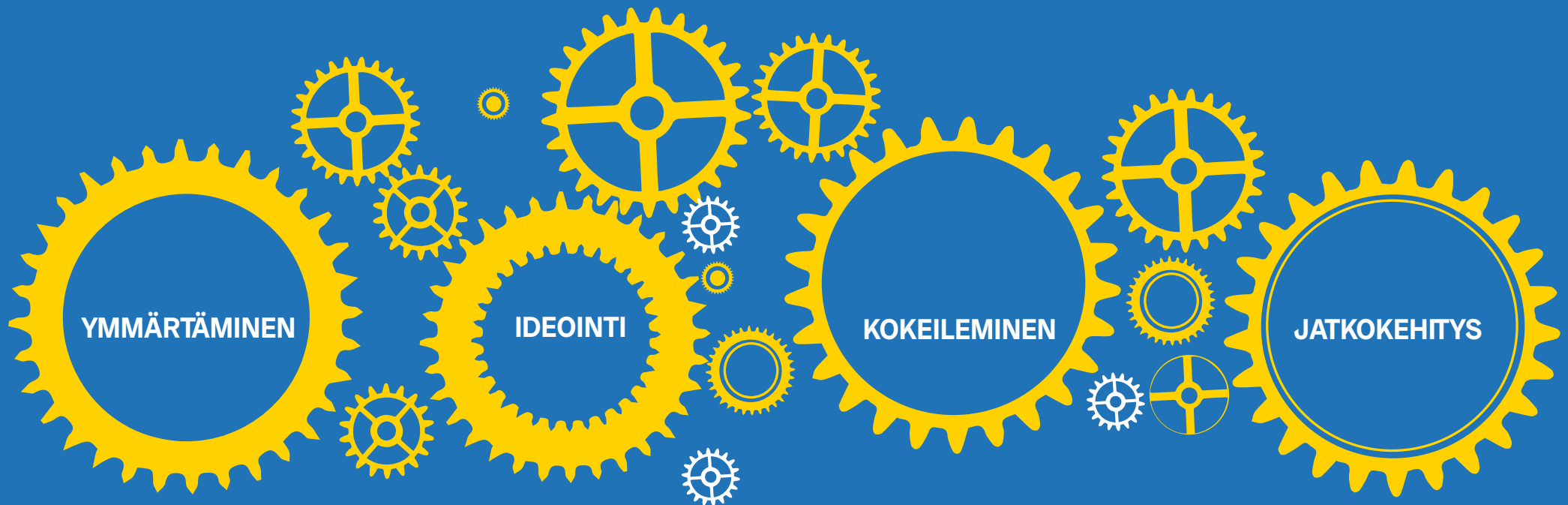
Yhteiskehittämisen polku

Yhteiskehittäminen sisältää useita eri vaiheita, jotka kukin lisäävät ymmärrystä kehitettävästä asiasta ja ratkaisuista. Yhteiskehittämisen prosessista on monia eri malleja, joissa on vähän eri tavalla kuvattu kehittämisen polkua ja siihen liittyviä vaiheita.

Tässä hankkeessa käytettiin yksinkertaista nelivaiheista mallia, joka sisältää oleelliset ymmärtämisen ja kokeilemisen vaiheet. Mallia ei pidä tulkita siten, että kuljetaan suoraviivaisesti yhdestä vaiheesta toiseen.

Yhteiskehittämisen luonteeseen kuuluu, että välillä on palattava esimerkiksi ymmärtämisen vaiheeseen tarkentamaan ongelmanasettelua tai kokeiluista uudelleen ideointiin.

Mitään vaihetta ei kuitenkaan voi jättää pois. Erityisen uskollinen tulee olla sille, että aikaa käytetään empaattiseen ja ymmärrystä lisäävään tutkimiseen ja ideoista todella edetään toimintaan ja kokeiluihin.

Ymmärtäminen

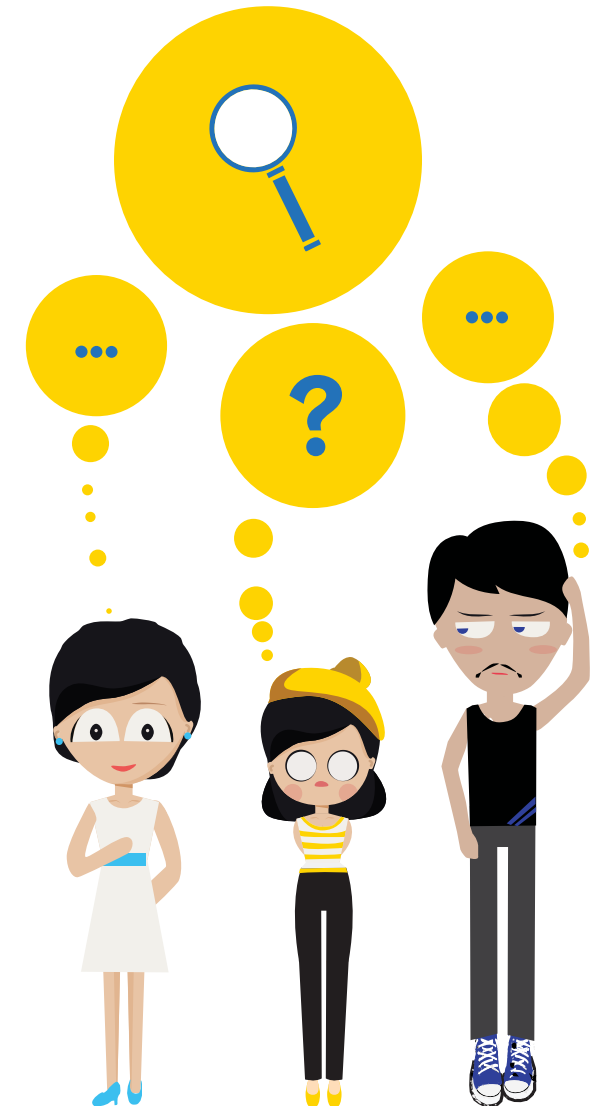
Yhteiskehittämisen alussa pyritään saamaan mahdollisimman laaja käsitys ratkaistavasta asiasta ja siihen liittyvistä osaongelmista sekä lisäämään ymmärrystä ihmisistä, joita asia koskee. Tutkimuksen kohteena ovat arjen toimijoiden omat kokemukset, ajatukset, tunteet ja unelmat. Mitä parempi ymmärrys syntyy, sitä paremmat ovat edellytykset kokeilemiseen ja sitä kautta toimivien ratkaisujen kehittämiseen.

Ymmärtämisen vaiheessa ratkaistavaa asiaa tutkitaan empaattisesti ja hyväksyvästi. Se tarkoittaa, että omat ennakko-oletukset ja lempiteoriat laitetaan sivuun ja asetutaan avoimin mielin havainnoimaan ihmisjoukkoa ja heidän toimintaympäristöään.

Aito yhteiskehittäminen yllättää aina sekä ryhmän, yhteisön että yksilöt. Se, minkä ennalta oletti helpoksi, onkin iso kivi kengässä, ja se mitä pelkäsi, ratkesi itsestään. Lisäksi kohdataan asioita, joita ei ennakkoon osannut toivoa saati epäillä.

Ymmärtämiseen liittyy myös jokaisen osallistujan tekemä oman toiminnan ja tunteiden havainnointi:

- Osallistunko omien ennalta asettamieni tavoitteiden edistämiseksi vai olenko avoinna muillekin tavoitteille?
- Olenko valmis muuttamaan käsitystäni käsiteltävästä ongelmasta?
- Pystynkö pitämään huolta omasta ja ryhmän eteenpäin vievästä energiasta?
- Ymmärränkö muiden tarpeita ja tavoitteita?
- Miten suhtaudun ongelmiin, viivästyksiin ja muihin vaikeuksiin? Luovutanko vaiko opin ja sisuunnun niistä?
- Tunnistanko tyypillisen tapani tehdä kehittämistyötä ja kokeilevan yhteiskehittämisen sille asettamat haasteet?
- Olenko valmis työskentelemään tunteiden ja intuition tasolla, ja havainnoimaan ja keskustelemaan niistä?

Ideointia tehdään havaintojen ja syntyneen empaattisen ymmärryksen pohjalta. Ideointivaiheessa on oleellista, että edustettuina ovat kehitettävän ilmiön kannalta oleelliset ihmisryhmät. Koulussa näitä ovat tietenkin oppilaat, huoltajat ja opettajat, mutta myös koulun muut ammattiryhmät, asiantuntijat ja koulun verkostoon kuuluvat toimijat.

Ideointivaiheessa on tärkeää synnyttää mahdollisimman suuri määrä ideoita. Kaikenlaiset ideat kirjataan ylös, myös hölmöiltä tai hulluilta tuntuvat ideat. Ideointikierroksia tarvitaan useampia ja eri menetelmillä ja kokoonpanoilla tehtyinä.

Kun ideoita on suuri määrä, voidaan niitä alkaa yhdistellä, ryhmitellä ja luokitella sekä arvioida niiden toimivuutta suhteessa ymmärtämisen vaiheessa syntyneeseen tietoon. Vasta idean kokeileminen kertoo jotain sen todellisesta soveltuvuudesta ongelmanratkaisuun. Tässä vaiheessa yhtenä kriteerinä toimivuudesta voidaan pitää myös sitä, että idea houkuttelee kokeilemaan.

Ideoista kiinnostavimpia kehitetään eteenpäin ja niistä muodostetaan konsepteja. Konsepti antaa yleiskuvan kehitettävästä asiasta, keskeisistä asiakkaan tarpeista ja ideoidusta ratkaisusta. Ideoista ja konseptista on hyvä tehdä visuaalisia malleja, jotka auttavat viestimisessä ja kokonaisuuden ymmärtämisessä.

Ideasta on vielä pitkä matka valmiiseen ratkaisuun. Käyttäjälähtöisessä kehittämisessä lähdetään kokeilemaan ja kehittämään useampaa ideaa. Vasta useiden kokeilujen jälkeen valitaan yksi tai kaksi ideaa ja konseptia, jotka laajenevat isomman mittakaavan piloteiksi.

Aina ideoinnilla ei päästä edes konseptiin tai sellaisen muodostaminen sisältää niin paljon epävarmuuksia, että kokeilemisen ja toteuttamisen kynnyks jää liian korkeaksi. Tällöin kannattaa tarttua eniten innostaviin yksittäisiin ideoihin ottamatta kantaa minkälaisessa kokonaisuudessa ne lopulta voivat toteutua. Tärkeintä on saada kokeilemalla lisää tietoa ideasta ja sen toimivuudesta.

Kokeileminen

Käyttäjän toimintaympäristö on täynnä muuttuvia tekijöitä, joita kaikkia ei voida huomata arjesta erillisessä ideoinnissa tai suunnittelussa. Yksittäiset ideat pitääkin altistaa kokeiluille.

Kokeilut sopivat erityisesti koulun kaltaisiin monimutkaisiin ja muuttuviin toimintaympäristöihin, joissa syy- ja seuraussuhteita on vaikea hahmottaa. Nopeat ja pienet kokeilut oikeassa toimintaympäristössä käyttäjien kanssa ovat paras tapa varmistua siitä, että kehitettävä idea on oikeansuuntainen ja käyttäjän kannalta tarpeellinen. Parhaimmillaan kokeilut säästävät paljon aikaa, vaivaa ja jopa rahaa, kun mahdollisimman varhaisessa vaiheessa opitaan idean toteutukseen liittyvät keskeiset asiat.

Alkuvaiheessa kokeileminen on nopeaa pienen mittakaavan toimintaa, jossa tutkitaan ideaan liittyviä epävarmuuksia. Täyden mittakaavan toteutuksen harjoitteluun tai lopullisten yksityiskohtien hiomiseen sopii pilotointi.

Kokeilemisen tärkein ajuri on oppiminen. Kokeilemisen vaiheessa on hyvä pitää oma

mieli avoinna sille, että ratkaisuja voi olla monenlaisia. Kyseessä on iteratiivinen prosessi, jossa useiden kokeilujen avulla kehitetään yhä toimivampaa ratkaisua. Kunkin kokeilun jälkeen pohditaan tuloksia ja tehtyjä havaintoja, ja niiden pohjalta tehdään uusia kokeiluja. Vähitellen kokeilujen koko ja niihin käytettävä aika kasvavat, kun kokemukset vievät kohti yhteistä päämäärää tai ratkaistavaa ongelmaa kokonaisuutena. Samalla valmiudet siirtää ideoita ja ratkaisuja muiden toistettaviksi kasvavat.

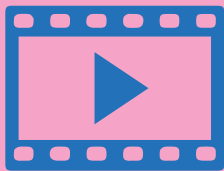
Ison idean muuntaminen pieniksi kokeiluksi saattaa tuntua vaikealta, joten tälle vaiheelle kannattaa antaa riittävästi aikaa. Harjoittelun kautta oppii yhä paremmin löytämään isosta ideasta sen ratkaisevan epävarmuuden, jota voi pienesti kokeilemalla lähteä tutkimaan. Hyvän kokeilun keksiminen saattaa olla isompi ponnistus kuin kokeilun toteuttaminen.

Jokaisella on näkemyksiä, kokemuksia, tietoja ja taitoja, jotka hän tuo mukanaan yhteiseen ryhmässä kehittämiseen. Tämä on yhteiskehittämisen rikkaus ja suuri voimavara. Kääntöpuolena on, että oman osaamisen ohjaamana ryhmä saattaa olla hyvinkin varma

siitä, mitä kannattaa lähteä tekemään ja ajautuu tekemään kokemuksiinsa perustuvaa täydellistä suunnitelmaa. Tällöin kynnys lähteä kokeilemaan ja toimimaan voi kasvaa suureksi, koska jo suunnittelu vie paljon voimavaroja. Samalla ryhmä saattaa lukita liian nopeasti ratkaistavan ongelman ja siihen liittyvät ratkaisuehdotukset.

Kompleksisessa toimintaympäristössä toimiminen vaatii jonkinlaista nöyryyttä sen suhteen, että pelkästään tiedon ja kokemuksen varassa on hyvin vaikeaa kehittää siihen sopivia uusia ratkaisuja. On parempi lähteä kokeilemaan ja antaa kokeilujen näyttää, mitkä asiat toimivat ja osuvatko ennustukset oikeaan. Kokeileminen on luopumista kaikkitietävästä asiantuntijuudesta, epäonnistumisen pelosta ja etenkin jälkiviisauksesta.

**KLIKKAA
JA KATSO
VIDEO**

Kokeilemalla kehittäminen.
Jussi Ekqvist

<https://youtu.be/72fgBa3uQPQ>

Yhteiskehittämisen aikana ymmärrys monimutkaisesta kehitettävästä asiasta vähitellen lisääntyy, ja löydetään oikealta tuntuvia tavoitteita ja ratkaisuja. Yhteiskehittämisen prosessiin kuuluu myös iteratiivisuus ja valmius palata uudelleen tarkastelemaan ongelman määrittelyä sekä ideoiden ja kokeilujen toimivuutta.

Ymmärtäminen

Ideointi

Kokeileminen

Jatkokehitys

Jatkokehitys

Jatkokehittämisen vaiheessa on jo löydetty sopivalta tuntuva ongelman määrittely ja siihen liittyvät ratkaisut, joiden toimivuutta on testattu ja kehitetty kokeilemalla. Tässäkin vaiheessa tarvitaan empatiaa, ideointia ja kokeiluja, mutta kehittämisenä työ liukuu jo kohti perinteisempää suunnittelua. On aikaa keskittyä esimerkiksi useampien ihmisten sitouttamiseen ja ratkaisun levittämiseen laajemmalle käyttäjäjoukolle.

Jatkokehittäminen tarkoittaa kaikkea sitä toimintaa, mitä tarvitaan tai mikä seuraa siitä, että kehitystyön tuloksia viedään kokeiluja tehneen kehitysryhmän ulkopuolelle. Riippuen tapauksesta jatkokehitys tapahtuu joko uuden toimintamallin lanseeraamisena isomman joukon käyttöön tai uuden ryhmän tarttumisenä samaan ideaan toisessa toimintaympäristössä. Jälkimmäinen tarkoittaa käytännössä lisää kokeiluja, koska uusi konteksti tuo mukanaan uusia epävarmuuksia. Yhdessä koulussa syntynyt ratkaisu ei todennäköisesti siirry toisen koulun käyttöön ilman kokeiluja.

Jos sen sijaan koulun yhdessä luokassa on kokeilujen kautta päädytty toimivaan ratkaisuun, voidaan suuremmalla todennäköisyydellä odottaa, että kokemusta voi laajentaa samassa koulussa muille luokille. Yksittäisen koulun eri luokkien toimintaympäristö on samankaltaisempi kuin eri koulujen, koska ne jakavat saman rehtorin, opettajanhuoneen, koulurakennuksen, toimintakulttuurin ja sisarustenkin kautta osa vanhemmista on yhteisiä. Toki yhden koulun luokkien välillä voi olla eroja, joiden takia kannattaa kokeilla.

Uuden luominen ja kokeileminen

Kodin ja koulun yhteistyötä lienee kehitetty enimmäkseen suunnittelemalla, miksi nyt siis kannattaisi kehittää myös kokeilemalla? Ihan jo siksi, että kodin ja koulun yhteistyön syventäminen uuden opetussuunnitelman hengessä on uusi asia. Ei ole olemassa valmista kaavaa, jota noudattamalla ja toistamalla asia ratkeaisi.

Uuden luomisen kaksi perusmenetelmää ovat suunnittelu ja kokeileminen. Suunnittelu on hyvä tapa ratkaista ilmiöitä, joista tiedetään paljon ja jotka noudattavat jotain koeteltua vuorovaikutusta, prosesseja tai muita rajoitteita, kuten luonnonlakeja. Kokeileminen puolestaan palvelee aidosti uusien haasteiden ratkaisemista tai jopa niiden tunnistamista. Suunnittelu on yleensä lopputuloksen osalta heti alusta alkaen suljettu prosessi, mutta kokeilemisessa ratkaisu ja ongelmanmäärittely pidetään pitkään avoimena, kunhan ne palvelevat tärkeäksi koettua päämäärää.

Yleensä kehittäminen käynnistyy jonkin ongelman, puutteen tai tarpeen havaitsemisesta. Uuden tekeminen voi aktivoitua myös innostavista mahdollisuuksista ja ideoista ilman varsinaista tarvetta. Esimerkiksi lentämisen

ja huviveneilyn puute eivät aikanaan olleet varsinaisia ongelmia.

Mitä seuraa, jos kodin ja koulun yhteistyön annetaan määrittä ilman etukäteen asetettua tavoitetta? Voi olla, että juuri siten ihmisten arvot, unelmat ja aavistukset saavat mahdollisuuden muuttua toiminnaksi.

Jos koulu on tosissaan maailman muuttamisen valmiuksien tuottamisesta, se toimii viisaasti luodessaan tilaisuuksia alhaalta ylöspäin pinnistelevalle kehittämiselle. Käyttäjiltä tulee usein ideoita ja ratkaisuja, joita ei ehkä muuten huomattaisi. Samalla, kun osallistuu prosessiin, oppii myös kehittämisessä tarvittavia monia taitoja.

Kokeileminen sopii muuttuvaan toimintaympäristöön

Kodin ja koulun yhteistyö on ihmisten toimintaa, mikä tekee siitä yksilöllistä ja nopeasti muuttuvaa eli dynaamista. Vaikka olisi olemassa valmis toteuttamisen kaava, soveltamisen ympäristöt ovat erilaisia ja muuttuvia. Muutokset ympäristössä johtavat

siihen, että käytännön tasolla kohdataan jatkuvasti uusia haasteita, joihin löytyy ratkaisuja paremmin kokeilemalla kuin suunnittelemalla.

Miksi jossain hyviksi havaitut käytännöt eivät sitten leviä kovin tehokkaasti? Se voi johtua siitä, että yhdessä ympäristössä toimivan ratkaisun siirtäminen toiseen ympäristöön tuottaa sellaisia epävarmuuksia, jotka ratkeavat ennemmin kokeilemalla kuin suunnittelemalla.

Lisäsyä vaikuttaisi olevan myös se, että kun ratkaisuja otetaan käyttöön jossain muussa ympäristössä, on huomio ollut pitkälti ulkoisissa ja havaittavissa tekijöissä eli prosesseissa, työvälineissä ja työtavoissa. Nämä on sitten siirretty ymmärtämättä niitä taustalla olevia periaatteita, joista nämä tekijät on johdettu. Jos on kiinnostunut esimerkiksi yhteiskehittämisestä, kannattaa asiaa lähestyä mieluummin kysymyksellä “miten selvitämme, mitä yhteiskehittäminen meillä olisi” kuin toteamuksella “otamme yhteiskehittämisen käyttöön”.

Kokeiluosaaminen on vielä nuorta, ja kokeilemista käytetään kehittämistyössä vähän. Teollinen suunnittelukulttuuri on vallinnut kohta satoja vuosia, ja kokeileminen on ollut suppean joukon kehitysmenetelmä viime vuosiin asti.

Suunnitelmiin tiukasti tukeutuville ihmisille ja organisaatioille on joskus vaikeaa käsitellä asioita, joiden luonne on sellainen, etteivät ne koskaan tule valmiiksi. Jos tämän ohittaa tai kieltää, on suuri riski, ettei tuloksiakaan tule. Todellisuus on usein liikkuvan maalin kanssa elämistä ja niin ollen jatkuvaa kokeilemistä.

Kokeillaan kouluyhteisössä! -työkirjasta löytyy lisää tietoa ja esimerkkejä kokeilemalla kehittämistä. Siinä on myös paljon kouluissa yhteiskehitettyjä tehtäviä.

www.hel.fi/static/opev/kokeillaan_kouluyhteisoissa_tyokirja.pdf

Muistilista kokeilemalla kehittämiseen koulussa

- Kokeilussa olisi hyvä olla edustettuna kaikki käyttäjäryhmät, jotka liittyvät kehitettävään ideaan.
- Yhden idean kehittämiseen tarvitaan kymmeniä pieniä kokeiluja lukukaudessa.
- Kokeile ensin pienesti. Tee kokeilusuunnitelma ja arvioi sen jälkeen, voitko toteuttaa kokeilusi pienemmällä osallistujamäärällä, kevyemmällä valmisteluilla tai nopeammalla aikataululla kuin mitä ensimmäiseksi tulee mieleen. Useimmiten tämä onnistuu.
- Kokeileminen haastaa usein koulun rakenteita.
- Kokeilu on valmis, kun se on reflektoitu.
- Kuuleminen — tietäminen — kokeminen. Usein vasta kokeminen kertoo, mistä on kysymys.
- Yhteiskehittäminen ja kokeileminen on väistämättä matka omaan itseen. Oma toimintaa kannattaa reflektoida ja pohtia esimerkiksi, miten suhtautuu vastoinkäymisiin.
- Uuden tekemisessä tarvitaan lupa kokeilla ja yhteinen ymmärrys sekä päämäärästä että kehittämisen tavasta.
- Kehittäminen on päämäärän, ryhmän ominaisuuksien ja kehittämisen keinojen jatkuvaa tarkastelua.
- Koulusta ulos lähteminen tuo kokeiluun autenttisuutta ja liittää sen ympäröivään yhteisöön.
- Jotta kokeilut voidaan pitää pieninä, ne eivät välttämättä kosketa heti koko koulua ja kaikkia oppilaita ja opettajia. Pieni kokeilu voi olla lyhyt välitunnin mittainen kokeilu muutaman oppilaan kanssa.

Kolme yhteiskehittämisen mallia kodin ja koulun yhteistyöhön

Kodin ja koulun yhteistyön kehittämistä voidaan tukea erilaisilla malleilla. Tämän hankkeen kokemuksista jäsennettiin kolme erilaista yhteiskehittämisen mallia: Punkbändi, Big Band ja Sinfoniaorkesteri.

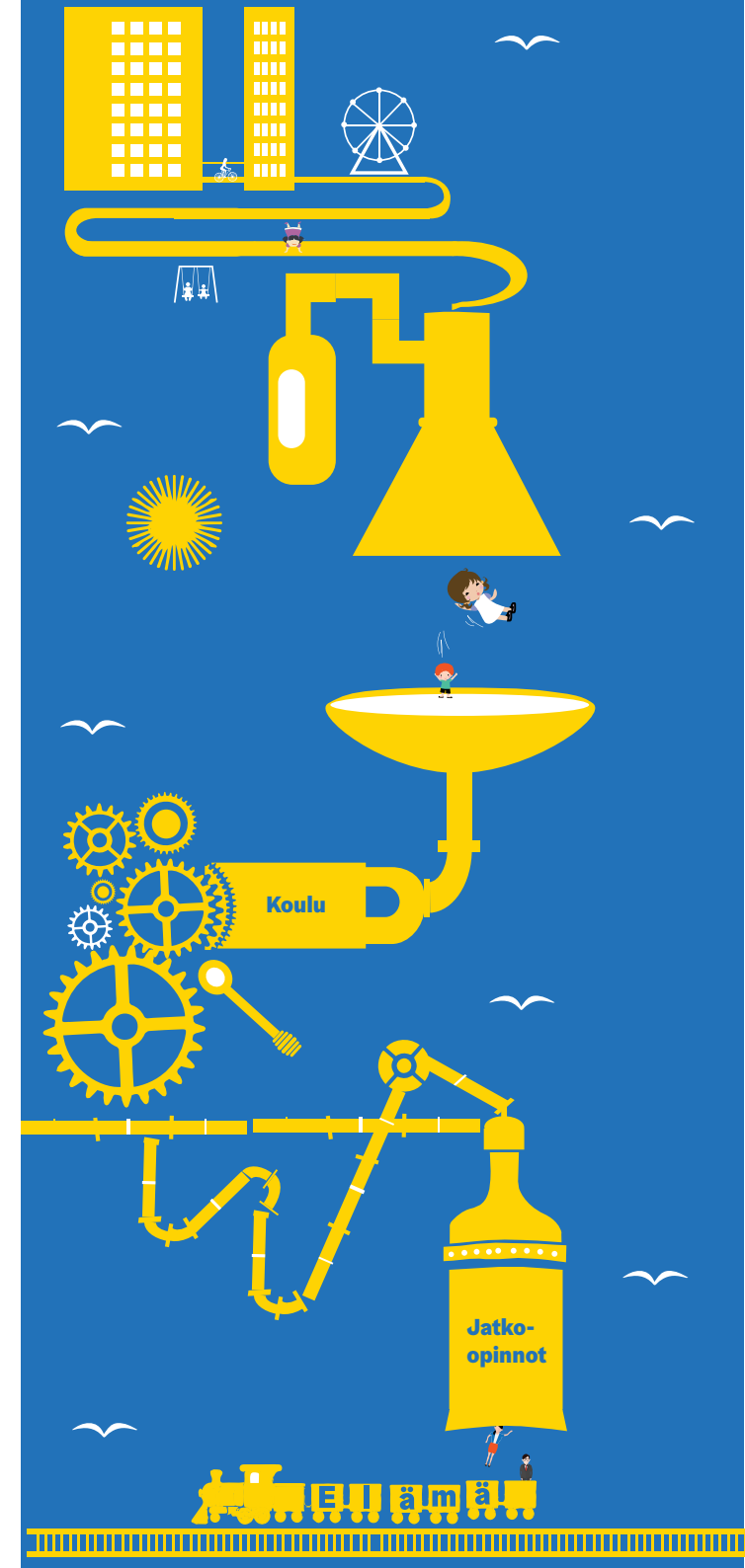
Punkbändi tarkoittaa oppilaslähtöistä ketterää kokeilemistä. Intoa puhkuva ja itseohjautuva tiimi koostuu yhden käden sormilla laskettavasta osallistujamäärästä, eikä sillä ole vakiintunutta asemaa koulussa.

Huoltajavetoinen Big Bandin luo omat rakenteensa ja toimii irrallaan koulun johtokunnasta ja vanhempainyhdistyksestä. Uutta tehdään työpajamaisesti ja suuremmalla 5–15 hengen porukalla verrattuna punkbändiin.

Sinfoniaorkesterissa nostetaan puolestaan jo olemassa olevaa kodin ja koulun yhteistyön tasoa, esimerkiksi koulun ja

vanhempainyhdistyksen yhteistyötä. Kehittämistapaan liittyy enemmän suunnittelua, sillä liikutettavat joukot ovat suurempia.

Jokainen koulu, oppilaat ja vanhemmat ovat oma yhteisönsä, jonka kannattaa hakea itselleen sopiva tapa kehittää toimintaansa. Tämän materiaalin mallikuvaukset ja koulujen kokemuspohjaiset tarinat voivat auttaa.

Punkbändi – oppilaslähtöinen ketterä kokeileminen

Yksi tapa lähestyä vanhempien ja koulun yhteistyötä on synnyttää pieniä itsesyttyviä ja puupäisiä tiimejä. Yksittäisellä tiimillä on sisäsyntyistä ja sanoittamatonta motivaatiota tehdä, vaikka se ei tiedä, mihin tekeminen johtaa. Kodin ja koulun yhteistyö on seurausta siitä, että tiimi kokee jotain niin innostavaa, että muita oppilaita, opettajia ja huoltajia imeytyy samaan virtaan.

Tiimin kokoonpano on vapaa, mutta todennäköisimmin onnistuu pieni 3–5 hengen tiimi. “Mitä oudompaa musiikkia se soittaa”, sitä pienempi se on.

Punkbändissä työskentely antaa osallistujille arvokasta kokemusta toimia tilanteessa, jossa ei ole rakenteita, mutta halua saada jotakin aikaan yhdessä.

Punkbändin voi laittaa liikkeelle esimerkiksi näin

- Hengaillaan yhdessä, tutustutaan toisiin ja tullaan kuulluksi ilman aikataulua. Ollaan yhdessä vapaamuotoisesti ja intensiivisesti. Vähitellen yhteisistä keskusteluista alkaa syntyä tavoitteita ja ideoita siitä, miten omaa maailmaa voisi muuttaa. Ideointia voi syventää unelmoimalla, yksittäistä ideaa rikastamalla, sankaritarinoiden tai mitä jos -vertausten avulla tai muulla menetelmällä.
- Perehdytään eri keinoihin tavoitella yhteistä päämäärää: Muutetaanko jotain olemassa olevaa vai halutaanko jotain ihan uutta? Pitäisikö suunnitella vai kokeilla?
- Tehdään kiinnostavia ja jollain tavalla yhteiseen päämäärään liittyviä kokeiluja.
- Reflektoidaan kokeilut: Mitä kustakin kokeilusta opittiin, ja miten se vaikuttaa seuraavaan kokeiluun.
- Jos jäädään jumiin, pyydetään apua opettajalta tai vanhemmalta.
- Kokeillaan niin kauan kuin se energisoi tiimiä. Tyypillistä on, että päämäärästä tulee ns. liikkuva maali eli uusi, isompi päämäärä paljastaa itsensä ennen kuin ensimmäiseen tavoitteeseen on päästy. Kokemukset tehdään näkyviksi kouluyhteisössä. Näin kaikki saavat tilaisuuden osallistua kokeiluihin, reflektoida niitä ja parhaimmillaan kokeilujen kautta kehitetyt uudet toimintamallit otetaan nopeammin käyttöön.

Case Vesalan peruskoulu

Vesalan yläaste on ollut jo useita vuosia aktiivinen kodin ja koulun yhteistyön kehittämisessä. Kehittämistyöstä on saatu paljon hyviä tuloksia ja uusia toimintamalleja, ja koulu halusi jatkaa kehittämistyötä. Lisäksi koulu oli yhdistymässä Vesalan ala-asteen kanssa Vesalan peruskouluksi ja kokeiluilla haluttiin etsiä uusia kodin ja koulun yhteistyön muotoja.

Yhteisissä keskusteluissa tavoitteeksi asetettiin vanhempien aktivoiminen koulun toimintaan ja oppilaiden osallistuminen kehittämistyöhön. Koulun huoltajissa maahanmuuttajien osuus on suuri, ja eri kulttuureissa on erilaiset odotukset koulua kohtaan. Usein pitää ylittää myös kielimuuri.

Oppilaat ovat koulun ja vanhempien yhteinen nimittäjä ja heille haluttiin antaa merkittävä rooli kehittämisessä. Apulaisrehtori pyysi mukaan koulun tukioppilaita ja muita vapaaehtoisia oppilaita. Kokeilujen tielle lähteminen tuntui hyvältä idealta etsiä uusia ratkaisuja.

kokeilu: Kello viiden teehteki

Apulaisrehtori, oppilaat ja projektin vetäjä tapasivat ja puhuivat tekemisen tarkoituksesta. Jäsenet ryhmäytyivät ja sopivat, että työtä tehdään tasavertaisessa hengessä, ja kaikki vastaavat työn etenemisestä.

Ryhmä ideoi yhteistyötapoja ja suunnitteli ensimmäisen kokeilun. Vesalan yläasteella on jo aiemmin järjestetty vuosittain kello viiden teehtekiä eli vapaamuotoisia keskustelutilaisuuksia vanhempien kanssa. Tilaisuudet ovat olleet pidettyjä, ja siihen nähden enemmänkin vanhempia saisi osallistua. Ryhmä päätti järjestää teehteken uudella tavalla oppilaslähtöisemmin ja selvittää, voidaanko eri tavoilla lähettää kutsut vaikuttaa vanhempien osallistumiseen. Oppilaat valmistelivat teehteken kolme alustusta teemoilla digitalisaatio, ravintolapäivä ja huoltajien aktivoiminen kodin ja koulun yhteistyöhön.

Kokeilusta opittua

Ryhmä reflektoi kokeilun tuloksia. Kutsutavoilla ei ollut vaikutusta vanhempien määrään, sillä osallistujia oli saman verran tai jopa hieman vähemmän kuin aikaisemmillä kerroilla, jolloin kutsu oli lähetetty vain Wilman kautta.

Neljän osallistuneen vanhemman joukossa oli kaksi isää, kun aikaisemmin äidit ovat olleet määräävä enemmistö. Otos oli toki niin pieni, että siitä on vaikea tehdä pidemmälle johdettua johtopäätöstä. Joidenkin vanhempien mielestä kello viisi on liian aikaisin, ja ylipäättään kuultiin, että työt muodostavat aikahaasteen yhteistyölle.

Aloitteen-tekijät	Osallistujat	Työnjako	Tapaamisten kesto	Kehittämisen prosessin kesto
Rehtori, apulaisrehtori, opetuskeskusteltti, projektin vetäjä/mentori	Apulaisrehtori (koulun yhteyshenkilö), 4-6 oppilasta (8. lk), projektin vetäjä/mentori	Kehittäminen alkoi apulaisrehtorin, oppilaiden ja projektin vetäjän/mentorin yhteisillä tapaamisilla. Luottamuksen syntymisen jälkeen kokeilut olivat oppilaiden ja mentorin keskinäistä tekemistä niin, että apulaisrehtori tuki aikataulujen sopimista ja oppilaiden osallistumista kokeiluihin.	1-1,5 t	9 kk

Oppilaiden omat alustukset toimivat sekä oppimistilanteina oppilaille että keskustelun herättäjinä. Koulussa ei kovin usein ole tilanteita, joissa oppilas esittää asiaa pienessä ryhmässä vieraille aikuisille. Toisaalta työelämässä pienessä ryhmässä esiintyminen ja vaikuttaminen ovat yleisiä.

Tilanne oli oppilaiden mielestä samaan aikaan jännittävä ja kiinnostava. Jännitys lieveni, kun oppilas pääsi kertomaan itselleen tärkeästä asiasta ja huomasi, että aikuiset oikeasti kuuntelivat. Tilannetta seuranneen vararehtorin mielestä suora viesti oppilailta sai vanhemmat nopeasti mukaan keskusteluun. Hänestä oppilaat ovat jopa uskottavampia alustajia kuin koulun aikuiset. Lisäksi keskustelu pysyi hyvin käytännön tasolla.

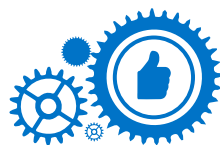
kokeilu: Yhteinen suunnittelu hankkeen projektiryhmässä

Oppilaat kutsuttiin kertomaan kokeilustaan hankkeen seminaariin, joka pidettiin kaikille hankkeessa mukana oleville kouluille. Tapaamiseen osallistui opettajia ja rehtoreita sekä Vesalan yläasteen oppilaita.

Kokeilusta opittua

Toisessa kokeilussa oppilaiden valmius ja reippaus keskustella tuntemattomien aikuisten kanssa oli parempi kuin ensimmäisessä kello viiden teetkessä. Koulusta poistuminen ja hyvä lounas Paasitornissa oli mieluista kokemus.

Osallistumisen ja onnistumisen kokemusta lisäsi tasavertainen osallistuminen keskusteluun aikuisten kanssa ja asioiden ideoiminen ja kehittäminen tuntemattomien ihmisten kanssa. Nuoret saivat tärkeän kokemuksen myös siitä, että heidän arkinsa tuli näkyväksi ja sitä tarkasteltiin ymmärtäväisesti.

kokeilu: Esimiesten haastattelut

Tiimi päätti kysyä esimiehiltä, miten he kokevat alaistensa osallistumisen kodin ja koulun yhteistyöhön. Kokeilu lähti kello viiden teen havainnosta, että huoltajien työ asettaa haasteita kodin ja koulun yhteistyölle sekä oppilaiden motivaatiosta parantaa kodin ja koulun välejä. Oppilaat valmistelivat kysymyksiä ja kävivät tapaamassa Suomenlinnan merivartioaseman päällikköä ja sairaalalaitteiden tuotekehitystä tekevän yrityksen johtajaa.

Kokeilusta opittua

Suomenlinnan merivartioaseman ja sairaalalaiteryrityksen esimiehet pitivät kodin ja koulun yhteistyötä tärkeänä ja arvokkaana.

Hälytysorganisaationa toimivan merivartioston työntekijä ei kuitenkaan automaattisesti voi osallistua oman lapsen koulun kehittämiseen työajalla, vaan se riippuu vuorosuunnittelusta. Ennaltaehkäisevän työn puitteissa vierailu koulun tapahtumaan voi onnistua.

Sairaalalaitteita kehittävän asiantuntijayrityksen kohdalla työajat ovat joustavammat eli vanhempi voi oman innostuksen ja ajanhallinnan raameissa osallistua kodin ja koulun yhteistyöhön. Yrityksen oli kuitenkin vaikeaa keksiä ammatillista perustetta yhteistyöhön, joka oikeuttaisi palkallisen työajan käytön. Joitakin mahdollisuuksia voisi olla siinä, että kodin ja koulun yhteistyön kautta yritys toteuttaisi yhteiskuntavastuutaan.

Tehty työ osoittaa, että organisaatiot ovat erilaisia ja jonkun pitää keskustella niiden kanssa, jotta vanhempien ajankäytön mahdollisuudet, peruste ja muoto selviävät. Kokeilemisessa ollaan avoimia sille, että reflektio voi tuottaa havaintoja jostain muusta kuin mitä lähdettiin hakemaan.

Kokeiluissa oppilaat toimivat itseohjautuvasti ja mentori oli mukana tuttuna aikuisena tukemassa toimintaa. Tekeminen ohjautui oppilaiden omista ideoista ja tavasta toteuttaa tapaamiset. Pieni ryhmäkoko mahdollisti tällaisen toiminnan.

“Jälkikäteen mikään tekeminen ei tunnu turhalta, mutta aihe olisi pysynyt paremmin tekijöiden mielessä, jos aikataulu olisi ollut tiukempi.”

Niina Halonen-Malliarakis, Vesalan koulun apulaisrehtori

Tapaamisiin ei menty täysin valmistautumattomina, ja erityisesti huolehdittiin siitä, että kohtaaminen oli molemmille osapuolille arvokas hetki. Oleellista oli, että oppilaat olivat tilanteissa omina persooninaan. Itse mentorille tuli yllätyksenä, että 8.-luokkalaisten tapakysyä asioita oli hyvin henkilökohtainen: “Osallistutko oman lapsen koulunkäyntiin? Käytkö vanhempainilloissa?”.

Entäpä linkki kouluun? Itseohjautuvan oppilasryhmän kehittämistyössä ei ollut mitään muita toiminnan rakenteita kuin WhatsApp-ryhmä. Tällainen tilanne on herkkä, jos aikuisten työpaikka vaihtuu tai bändi kohtaa taiteellisia ristiriitoja.

Big Band – työpajamainen uuden tekeminen

Yhteistyön kehittämisen ääripää eli vahvasti oppilaslähtöinen Punkbändi ja vanhempainyhdistyksen osallisuudesta elävä Sinfoniaorkesteri erottuvat selkeästi. Niiden välissä olevassa mallissa on elementtejä molemmista päädyistä ja lisäksi jotakin omaa.

Oppilasvetoinen Punkbändi toimii oman toiminnan ilosta, vaikka ilman yleisöä. Huoltajien osallisuutta edustava Sinfoniaorkesteri tähtää isolle lavalle, koko kouluyhteisön tasoiseen toimintaan. Punkbändi lähtee liikkeelle nollataidoilla, mutta Sinfoniaorkesteri nojaa täsmälliseen työnjakoon ja viimeistään suunnittelun kautta syntyvään osaamiseen.

Kiinnostuneiden huoltajien osallisuudesta voimaa saavaan Big Bandiin tullaan puolestaan hyvällä itsetunnolla ja käsityksellä, että oman osaamisen kautta voidaan luoda jotakin yhteistä. Mittakaavaksi riittää yhtä luokkaa suurempi kokoluokka.

Big Bandissa pienuutta edustaa, että se luo itse omat toiminnan rakenteensa. Se ei ainakaan alussa toimi olemassa olevien instituutioiden, kuten vanhempainyhdistyksen tai koulun johtokunnan kautta.

Big Bandin suuruuden piirteet liittyvät johtajuuden tarpeeseen ja haluun liittää oma työ isompaan kokonaisuuteen. Jos ryhmässä on esimerkiksi 5–15 henkilöä, niin jonkun on johdettava aikataulua ja työskentelyä. Johtaminen on lähinnä prosessijohtamista eli koordinaattori keskittyy siihen, miten ryhmä työskentelee. Sisällön ryhmä tuottaa itse.

Lisäksi koulun on annettava mandaatti toiminnalle ja kerrottava halusta vastaanottaa tulokset, jotta isompi joukko innostuu kehittämistyöstä.

Huoltajavetoisessa Big Bandissa on tärkeää, että kaikki kokevat voivansa olla mukana omilla vahvuuksillaan ja positiivinen usko hyvään lopputulokseen säilyy koko ajan. Isohossa ryhmässä koordinaattorin on syytä katsoa sen perään, että jokainen saa tarvitsemansa palkinnon. Se voi olla etenemisen tunnetta, kiitosta ja kannustusta tärkeässä tehtävässä tai tulosten kautta voimaantumista.

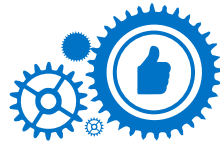
Big Bandin voi laittaa liikkeelle esimerkiksi näin

- Keskustellaan rehtorin kanssa kehittämisen päämäärästä ja keskeisistä etenemisen keinoista ja sovitaan, kuka johtaa kehittämistä.
- Kutsutaan mukaan kiinnostuneita huoltajia ja opettajia.
- Tutustutaan ja puhutaan toiminnan päämäärästä ja etenemissuunnitelmasta väljästi, jotta asiat eivät tunnu osallistujista lukkoon lyödyiltä. Yritetään saada esille osallistujien vahvuuksia niin, että ne tulevat yhteisesti havaituiksi.
- Kerrataan ja täsmennetään yhteistä päämäärää ja sen tavoittelemisen prosessia alustavan työnjaon mukaan.
- Tunnistetaan suunniteltavat ja kokeiltavat asiat ja tehdään etenemissuunnitelma vastuineen ja aikatauluineen.
- Seurataan suunnitelman toteutumista, kokeilujen tekemistä ja reflektoidaan sekä täsmennetään suunnitelmaa.
- Reflektoidaan ja jatkokehitetään toimintaa.

Case Toivolan koulu

Toivolassa kodin ja koulun yhteistyö alkoi havainnosta, että huoltajien verkosto on suuri ja lähes käyttämätön voimavara — ihan niin kuin monessa muussakin suomalaisessa koulussa. Uuden opetussuunnitelman innostamana Toivolan koulu halusi löytää uusia tapoja tehdä yhteistyötä ja kehittää koulun toimintakulttuuria opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisesti.

Koulu keksi ottaa huoltajat mukaan koulun pedagogiseen suunnitteluun. Pienen pohdinnan jälkeen rehtori ja apulaisrehtori esittivät yhteiseksi tehtäväksi Suomi 100 vuotta -ilmiöoppimisen jakson suunnittelua. Ilmiöoppiminen on uudenlainen pedagoginen prosessi, ja rehtori, apulaisrehtori ja opettajat kokivat huoltajien ideat ja työpanoksen tervetulleina.

Kokeilu: Suomi 100 -ilmiöoppimisen jakso

Koulussa käytyjen taustakeskustelujen jälkeen yhteiskehittämisen ensimmäisessä tapaamisessa rehtori, apulaisrehtori ja huoltajat keskustelivat opetussuunnitelman mukaisista ilmiöoppimisen tavoitteista ja ilmiöoppimisen jaksolle suunniteltavasta oppimisprosessista. Paljon aikaa meni perusteellisiin esittäytymisiin ja vapaaseen keskusteluun koulusta ja muista asioista.

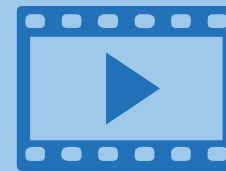
Yhteisymmärryksen luomisessa käytettiin apuna visualisointia. Ilmiöoppimiseen tutustuttiin visuaalisen mallin avulla, missä kuvattiin prosessin oleelliset osat. Ideointia tehtiin myös kuvien avulla niin, että ryhmä pohti erilaisten kuvien luomien assosiaatioiden avulla ilmiöjaksolle tuotavia asioita ja keräsi kaikki

ideat yhteiselle alustalle ilmiöoppimisen poluksi. Tätä yhdessä kerättyä kuvallista materiaalia käytettiin muistin ja ideoinnin tukena seuraavilla kerroilla.

Toisella tapaamiskerralla ideoitiin koulun Suomi 100 -ilmiöjaksoa, ja vetäjänä toimi yksi huoltajista. Jokainen osallistuja kirjoitti post-it-lapuille omia ideoitaan ja esitteli ne muille. Ideoita syntyi suuri määrä ja niiden luokittelu ja tarkastelu jätettiin seuraavaan kertaan.

Kolmannella kerralla ideat ryhmiteltiin ja niistä äänestettiin jatkoon innostavimmat ja käyttökelpoisimmat. Toivolan koulun Suomi 100 -ilmiöjakson suunnitelma valmistui näiden kolmen kerran jälkeen.

Aloitteen-tekijät	Osallistujat	Työnjako	Tapaamisten kesto	Kehittämisen prosessin kesto
Rehtori ja apulaisrehtori	Rehtori, apulaisrehtori, 3-5 opettajaa, 4 huoltajaa, opetuskeskusteltti, mentori	Toiminnan johtajana ja koollekutsujana toimi rehtori, koulun puolelta Suomi 100 vuotta -ilmiötä koordinoi 2 opettajaa, suunnitteluun ja toteutukseen osallistuivat huoltajat	1-1,5 t	12 kk

**KLIKKAA
JA KATSO
VIDEO**

Ilmiöoppimisen suunnittelu yhdessä huoltajien kanssa — opettajan kokemuksia. Hanna Kettunen

https://youtu.be/i8T3oH_iRDA

Heti suunnittelujakson jälkeen kuukauden päästä järjestettiin yhdessä Suomi 100 -teemalla koulupäivä ja mukaan kutsuttiin myös huoltajia. Oleellista oli, että työskentelyyn osallistui koko ajan opettajia ja rehtori, jolloin varmistuttiin siitä, että suunnitelmat linkittyvät opetussuunnitelmaan ja tuntuvat innostavilta myös koulun edustajista. Huoltajat esimerkiksi korostivat rikkautena koulun eri kieli- ja kulttuuritaustoista tulevia oppilaita ja tämä näkökulma haluttiin mukaan ilmiöjaksolle.

“Vanhempana minusta on ollut kiva päästä katsomaan koulun arkea ja tuomaan mukaan myös omaa kokemusta.”

Riika Yonda Mine, Toivolan koulua käyvän lapsen huoltaja

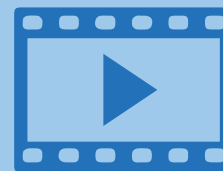
Samalla haluttiin vahvistaa kunkin oppilaan ymmärrystä omista vahvuuksistaan. Lopputuloksena oli käytännönläheinen suunnitelma erilaisia tutkimus- ja oppimistehtäviä monipuolisessa oppimisympäristössä. Ilmiöjakso huipentuu isoon yhteiseen itsenäisyyspäiväjuhlaan, jossa syksyn aikana tehdyt työt ovat esillä.

Kokeilusta opittua

Rehtori ja kokeiluun osallistuneet opettajat totesivat, että suunnitelmassa on paljon huoltajien tuoreita ideoita, joita koulun on innostavaa lähteä toteuttamaan.

Huoltajille kokeilu antoi mahdollisuuden päästä aidosti mukaan koulun toimintaan ja arkeen. Yhteiset kokoukset saatiin sovittua jopa odotuksia helpommin ja niihin myös osallistuttiin hyvin. Siitä voi päätellä että sekä tavoite että tekemisen tapa koettiin hyväksi.

Kehittämisen näkökulmasta oli tärkeää, että prosessin sisältöä vetivät ensisijaisesti huoltajat, ja he saivat tuoda omaa osaamistaan kehittämistyöhön. Esimerkiksi tässä suunnitteluprosessissa eräs huoltaja johti ideointivaiheen. Työryhmän jäsenet oppivat tuntemaan toisensa ja luottamaan toisiinsa nopeasti, jolloin kuka tahansa saattoi sanoa, että nyt en ymmärrä tai putosin kärryiltä. Luottamusta lisäsi myös se, että koulu korosti, että tämä on heillekin uusi ja kiinnostava tapa suunnitella ja koko tiimi opettelee uudenlaista kodin ja koulun yhteistyötä.

**KLIKKAA
JA KATSO
VIDEO**

Big Band — huoltajan näkökulma.
Riika Yonda Mine

<https://youtu.be/a90WoZNA00>

Sinfoniaorkesteri – olemassa olevan yhteistyön kehittäminen

Kodin ja koulun yhteistyötä voidaan kehittää myös nostamalla jo olemassa olevan toiminnan tasoa, esimerkiksi koulun ja vanhempainyhdistyksen yhteistyötä. Mallia nimitetään Sinfoniaorkesteriksi.

Olemassa olevan toiminnan kehittämisen etu on, että lepokitkaa ei tarvitse voittaa kokonaan. Lepokitka tarkoittaa ajatuksista toimintaan siirtymisen kynnystä. Se on sitä suurempi mitä uudemmassa ajatuksesta on kyse ja mitä vähemmän kokeilemisen taitoja on karttunut.

Yhteistyön haasteita voi nousta esiin, ja niiden tunnistaminen ja käsittely kannattaa, kun haetaan uutta vaihdetta. Itseohjautuvaan ja pieneen Punkbändiin verrattuna vanhempainyhdistyksen osallisuudesta kumpuavaan kehittämistapaan liittyy enemmän suunnittelua, sillä liikutettavat joukot ovat suurempia. Tästä huolimatta tason nostossakin on uusia ja epävarmuutta sisältäviä elementtejä, jotka vaativat kokeilua ennen kuin jotakin voidaan muuttaa koko koulun mittakaavassa.

Vanhempainyhdistyksen Sinfoniaorkesterilla on kapellimestari ja jonkinlainen johdettu työnjako, mutta ei siinäkään ole pakko soittaa. Suuren orkesterin jäsenet odottavat koululta johtajuutta sekä yhteistyötarpeen tunnistamisessa että yhteistyön organisoimisessa.

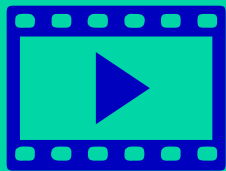
Sinfoniaorkesterin voi laittaa liikkeelle esimerkiksi näin

- Kehitysmalleista Sinfoniaorkesteri on lineaarisin eli seuraavaan vaiheeseen kannattaa edetä vasta, kun edellinen vaihe on käyty läpi.
- Keskustellaan kehittämisen päämäärästä rehtorin kanssa ja sovitaan kehittämisen yhteyshenkilö.
- Kutsutaan mukaan vanhempainyhdistyksen edustajia.
- Valitaan kehitettävä yhteistyömuoto, esim. lauantapäivä, vanhempainyhdistyksen toiminta, matka tai vanhempainillat.
- Tiedotetaan tavoitteesta ja sen saavuttamisen keinoista laajasti esim. projektisuunnitelman avulla, ja kutsutaan lisää kiinnostuneita mukaan.
- Kootaan kehitysryhmä ja aikataulutetaan yhteinen työskentely.
- Varmistetaan yhteinen päämäärä keskustelun ja visualisoinnin avulla. Tunnistetaan suunniteltavat elementit ja hankitaan lisätietoa kokeilujen avulla.
- Aikataulutetaan suunnittelutyö ja epävarmojen elementtien kokeilut.
- Suunnitellaan ja toteutetaan tavoiteltu yhteistyö.
- Reflektoidaan tuloksia ja asetetaan seuraavat tavoitteet.

Case Suutarinkylän koulu

Suutarinkylässä kodin ja koulun uudenlaisen yhteistyön kimmokkeena toimi koulujen yhdistyminen. Ala- ja yläaste olivat yhdistymässä, ja ala-asteen puolella oli ollut toimiva vanhempainyhdistys, joka yläasteen puolelta puuttui.

Uuden koulun rehtori ja kodin ja koulun yhteistyöstä vastaava apulaisrehtori keskustelivat aiemmasta yhteistyöstä ja päätyivät siihen, että vanhempainyhdistyksen toiminta kattaa jatkossa koko koulun. Rehtorit halusivat aktivoida yhdistyksen kokeneet aktiivit ja osallistaa toimintaan myös oppilaat. Yhdessä määriteltäisiin, mitä toiminta koko koulun tasolla on.

**KLIKKAA
JA KATSO
VIDEO**

Kokeilun suunnittelua Suutarinkylän peruskoulussa. Venla Mäkinen, Milla Pasanen, Arttu Herrala.

<https://youtu.be/jadiQ8gEul8>

Yhteistyö huoltajien kanssa nähtiin tärkeänä kahdesta syystä: He voivat tuoda uutta koulun toimintaan ja auttaa kriisin sattuessa rauhallisesti ja rakentavasti. Jälkimmäinen ajatus oli valmiiksi pinnalla, koska samaan aikaan yläkoulun arkeen vaikutti alueen nuorten päihteiden käyttö. Rehtori ratkoi haastetta ja sen lieveilmiöitä yhdessä poliisin, nuorisotyöntekijöiden, muun alueellisen verkoston ja huoltajien kanssa.

Suutarinkylän koulussa tavoiteltiin ja osin myös tehtiin oppilasvetoisia kokeiluja. Koulun kokemuksista johdettu Sinfoniaorkesteri ei itsessään sisällä juuri näitä kokeiluja, mutta oleellisia oppeja näistäkin kokeiluista saatiin.

kokeilu: Vanhemmat taideaineiden tunneille

Vararehtori, oppilaat ja hankkeen vetäjä tapasivat ja keskustelivat yhteisen tekemisen tarkoituksesta. Tiimin jäsenet tekivät keskinäistä tuntemista vahvistavan harjoituksen, ja jokainen sai kertoa omista lähtökohdistaan rauhassa.

Apulaisrehtori ja oppilaat tapasivat toisen kerran ja määrittivät kodin ja koulun yhteistyölle tavoitteen: lisätä vanhempien ja koulun yhteistyötä. Tiimi puhui kokeilemalla kehittämisen periaatteista ja ideoi kokeiluja vanhempien osallistamiseksi. Ensimmäiseksi tiimi päätti kutsua vanhemmat taideaineiden tunneille, suunnitteli kutsutavat ja ratkaisi lupien kysymiset.

Aloitteen- tekijät	Osallistujat	Työnjako	Tapaamisten kesto	Kehittämisen- prosessin kesto
Rehtori ja vararehtori	Rehtori, vararehtori, 1 opettaja, 2 huoltajaa, 4 oppilasta (myöhemmin 6 oppilasta) ja mentori	Kehitysryhmän johtajana koulun edustaja, tavoitteiden ja toiminnan suunnittelun ja toteutuksen apuna mentori, toiminnan suunnittelijoina ja toteuttajina vanhempia, oppilaita ja muita opettajia	2 t	15 kk

Kaksi aktiivista oppilasta toteutti kokeilun opettajan kanssa.

Hankkeen vetäjä ja oppilaat refleктоivat kokeilun.

Kokeilusta opittua

Taideaineiden tunneille osallistui kaksi vanhempaa. Vanhempien vähäinen määrä kirvoitti keskustelua kokeilemalla kehittämisestä. Onko kaksi vanhempaa liikkeelle saanut kokeilu onnistunut vai epäonnistunut tai onko sillä ylipäättään väliä?

Koulun rakenteista ja kulttuurista katsoen kaksi on vähän, kun pitäisi puhutella satoja vanhempia. Kokeilemalla kehittämisen näkökulmasta toiminta kahden todellisen loppukäyttäjän kanssa oikeassa ympäristössä on aivan valtavasti enemmän kuin kokouksissa spekulointi kaikkien vanhempien aatoksista. Jo ensimmäinen kokeilu sai kaksi vanhempaa liikkeelle, voitto!

Vanhemmat ja opettaja pitivät kokeilua erittäin hyvänä, mutta kokeilua toteuttaneiden oppilaiden mielestä jotkut oppilaat suhtautuivat kokeiluun jopa vihamielisesti, kun siitä kerrottiin. Kaikki oppilaat eivät olleet innoissaan siitä, että oma äiti tai isä tulisi kouluun koulupäivän aikana. Varsinaisen kokeilun aikana oppilaiden käytöstä voi luonnehtia keskimääräistä paremmaksi.

Yksittäisen kokeilun arvon määrittää lopulta se, opittiinko siitä jotain, mikä edistää koulun ja kotien yhteisöllisyyttä. Yksi nopea ja ilmainen kokeilu antoi kokeilijoille omakohtaisen kokemuksen, että vanhempia kiinnostavat eri asiat, ja oppilailla on ennakkoluuloja vanhempien läsnäoloon. Nämä ovat olennaisia asioita ratkaistavaksi, kun yhteistyön kehittäminen jatkuu.

kokeilu: Vanhempien ammatteja esittelevä koulun lauantaipäivä

Ensimmäiseen tapaamiseen kutsuttiin vanhempainyhdistyksen ja nuorisotoimen edustajat, yhteysopettaja, oppilaat ja hankkeen vetäjä. Tavoitteena oli, että osallistujat saavat tutustua toisiinsa ja kahvitella rauhassa. Ensimmäiselle tapaamiselle ei asetettu muuta tavoitetta kuin tutustuminen ja motivointi seuraavaan tapaamiseen.

Vanhemmat, apulaisrehtori, vanhempainyhdistyksen yhteysopettaja, oppilaat ja hankkeen vetäjä tapasivat uudestaan ja lähtivät etsimään yhteistä tapaa edistää kodin ja koulun yhteistyötä. Keskustelun ja ideoinnin kautta päätettiin toteuttaa syksyn lauantaipäivä niin, että huoltajat ja oppilaat ovat aiempaa enemmän vastuussa sen suunnittelusta ja toteutuksesta.

Apulaisrehtori selvitti, ovatko vanhemmat innokkaita esittelemään ammattejaan koulussa, ja kiinnostuneita löytyi. Noin parikymmentä vanhempaa ilmoittautui Wilman kautta.

Tiimi suunnitteli vanhempien osallisuuden ympärille rakentuvan lauantaikoulupäivän. Roolit tehtiin myös selviksi: Koulu täsmentää, mitä opetusta ja yhteisiä ohjelmanumeroita toteutetaan, vanhempainyhdistys suunnittelee kahvilatoiminnan ja oppilaiden vastuulle jää vanhempien ammatteihin liittyvien esittelyjen organisoiminen. Käytännössä oli kyse siitä, kuinka monen vanhemman puheenvuoron yksittäinen oppilas ehtii kuunnella. Se on kohtuullisen vaativa tehtävä oppilaille!

Kokeilusta opittua

Vanhempien osallistaminen lauantaipäivään heidän omien vahvuuksiensa kautta on edennyt kokeiluna hyvin. Syksyllä 2017 parikymmentä vanhempaa tulee esittelemään ammattejaan, mikä kertoo yhteisöllisyydestä ja halusta osallistua koulun arkeen.

Oppilaiden tavoitteena oli kutsua vanhempia myös yhteiseen urheiluhetkeen. Se ei kuitenkaan edennyt joko siksi että asiasta vastasivat eri oppilaat kuin ensimmäisessä kokeilussa tai sitten kokeilun kynnyks nousi ensimmäisessä kokeilussa esiintyneen

oppilasvastarinnan vuoksi. Ehkä loikka oli vain liian suuri tällä kertaa.

Oppilaat kokeilivat vanhempien perusvirettä yhteistyöhön vielä kolmannenkin kerran ja kutsuivat heidät koululle leipomaan kanssaan. Kyllä-vastausprosentti kipusi koeryhmässä 100:aan. Voidaan siis todeta, että vanhemmat haluavat tehdä yhteistyötä, kun oikeat tavat löytyvät!

“Täytyy myöntää, että aika lailla puolella korvalla ne (luokan) yleiset asiat menee. Kun on kerran kuullut, tuntuu, että pitääkö niitä taas tulla kuulemaan.”

Yläkoululaisen isä

Kun pohditaan kehittämisen polkua, on hyvä huomata, että koko koulua ja merkittävää osaa vanhemmista liikuttava tapahtuma oli pikemmin suurehko pilotti kuin kokeilu. Sellainen tulee suunnitella tarkasti toisin kuin kokeilut.

Eri tapaamisten henki oli hyvä mielenkiintoisesta asetelmasta huolimatta: oppilaat olivat jo ehtineet asettua kokeilemalla kehittämisen maailmaan ja aikuiset edustivat suunnitteluperinnettä. Aikuiset hakivat jotain isoa tapaa vaikuttaa kodin ja koulun yhteistyöhön ja ehkä jopa hieman turhautuivat siihen, kun hankkeen

vetäjä pyrki pitämään etenemisen pienenä ja kokeilevana. Oppilaiden oli puolestaan vaikeaa pysyä mukana aikuisten abstraktioita vilisevässä keskustelussa, kun odotus nopeasti pieneen konkreettiseen toimintaan siirtymisestä oli syntynyt.

Kokeilussa nousi esiin joidenkin vanhempien mielteitä siitä, että vanhempainillat eivät kiinnosta muuten kuin oman lapsen osalta. Vanhempia voi moittia tai sitten voi hyväksyä, että kodin ja koulun yhteistyö kilpailee muun ajankäytön kanssa. Voittajaksi nousee se, joka antaa hyvää toiminnallista sisältöä ja vaikuttaa tärkeisiin asioihin.

Yhteiskehittämisen mallit pääpiirteittäin

Taulukko auttaa mallien vertailussa ja omalle koululle sopivan mallin kehittämisessä.

	Ryhmän koko	Tavoitellun toiminnan koko	Kokeileminen /suunnittelu	Päämäärän muodostaminen	Ohjaus	Ymmärtäminen	Ideointi	Kokeileminen	Jatkokehitys
Punkbändi	3–5	Tiimi ja sen lähipiiri	90/10	Tiimi muodostaa päämäärän itse	Mentori, joka auttaa ryhmää etenemään itse valitsemallaan polulla	Ymmärtäminen, haastattelut ja osallistuva havainnointi, hetkessä eläminen ja esille nousseiden asioiden reflektointi	Käynnissä koko ajan sekä päämäärästä että toteuttamisen tavasta	Kaikkea kokeillaan ja pelkästään kokeillaan, tiimi on olemassa juuri tai vain tätä varten	Ei oikeastaan kiinnosta tiimiä itseään, mutta joku ulkopuolinen voi oppia siitä ja viedä asioita eteenpäin
Big Band	5–15	Kymmeniä ihmisiä	60/40	Työlle annetaan konteksti, jonka sisällä tiimi muodostaa oman päämäärän	Kehitysprosessia ohjataan, sisältöä ei	Haastattelut koulussa, havainnointi, ryhmätyöskentelyn ja luottamuksen ja dialogisuuden fasilitointi, päämäärän visualisointi	Ideointia teemalla “kodin ja koulun yhteistyö”	Tiimi muodostaa uuden konseptin ja kokeilee sitä ensin pienessä mittakaavassa	Kokeilujen myötä otetaan koulussa laajemmin käyttöön ja muodostetaan tukirakenteita
Sinfoniaorkesteri	10–50	Koko kouluyhteisö	40/60	Tiimille annetaan päämäärä valmiina tai se valitsee jonkun olemassa olevista päämääristä	Johdettu sekä sisällöllisesti että prosessina	Haastattelut koulussa, havainnointi, luottamuksen fasilitointi ryhmäkeskustelussa	Ideointia teemalla “lauantaipäivän tason nosto”	Tehdään suunnitelma täyden mittakaavan ratkaisusta ja siitä tunnistetaan suurimmat epävarmuudet kokeiltaviksi	Tavoitteen toteuduttua johtaja asettaa uuden kehitystavoitteen

Mitä kokeilemalla opittiin?

Oppaassa kuvattujen koulujen kokeilut ovat olleet antoisia iloineen ja kipupisteineen. Tähän lukuun on koottu esiin nousseita oppimiskokemuksia, joista on hyötyä kodin ja koulun yhteistyön kehittämisen ja kokeilemisen tiellä.

Vahvuudet kantavat

Kouluilla on poikkeuksellisia vahvuuksia. Kouluissa ja niiden verkostoissa on paljon ihmisiä, mikä lähtökohtaisesti tarkoittaa suurta ideointi-, kokeilu- ja reflektiovoimaa. Jo yhden koulun luomisresurssit ylittävät suurenkin yrityksen mahdollisuudet. Näistä saa voimaa kokeilemisen haasteissa ja esteissä.

Pienesti liikkeelle

Kokeilut kannattaa aluksi tehdä pienillä joukoilla, jotta kokeilemisen ihanteita on helpompaa noudattaa. Useimmissa tapauksissa sopiva joukko kokeilujen aloittamiselle on 2–3 henkilöä, ja toistoja tarvittaisiin mieluummin kymmeniä kuukaudessa kuin pari lukukaudessa.

Pieni tiimi saavuttaa keskinäisen luottamuksen ja pystyy lähestymään epävarmoja asioita kokeilemalla helpommin kuin suuri joukko. Sitten kun edetään ratkaisujen levittämiseen

ja kasvattamiseen, voidaan lisätä kokeiluihin käytettyjä resursseja, kuten aikaa ja henkilömäärää.

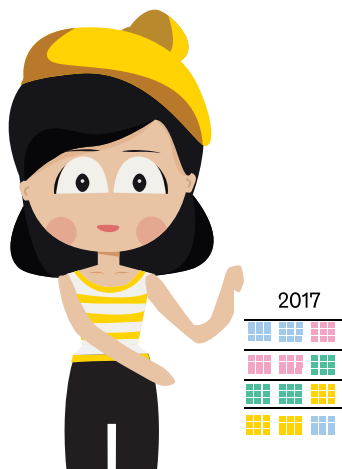

Kolmas pienuuden peruste on kokeilujen laatu. Pieni joukko voi kokea uuden asian alusta lähtien eli ideoinnista toteutukseen asti, ja kokeilusta voidaan saada syvällistä laadullista palautetta. Sen avulla ymmärretään, ovatko ihmiset valmiit sitoutumaan uuteen. Tietenkin pienestä kokeilusta voidaan vetää vääriä tai liian nopeita johtopäätöksiä, mutta toisaalta virheet paljastuvat nopeasti. Ensimmäisestä kokeilusta ei kannata kiiruhtaa täyteen mittakaavaan saman tien.

Oppilaiden osallisuus

Jos halutaan oppilaslähtöistä toimintaa, pitää aikuisten olla todella sitoutuneita oppilaiden ajatusten ja ideoiden esille tuomiseen ja edistämiseen. Nuoret eivät osaa samalla tavalla ohjailla kokouksia, vaatia agendoja tai pöytäkirjoja sekä muuten ylläpitää pitkäjänteisiä kokonaisuuksia kuin aikuiset. Siksi oppilaat jäävät helposti paitsioon, vaikka aikuiset eivät sitä haluaisikaan. Aito yhteiskehittäminen on tasavertaista tekemistä, joka ottaa huomioon eri osallistujaryhmien valmiudet kehittämiseen.

Sitkeää aikataulutusta

Kodin ja koulun yhteistyö sijoittaminen kalenteriin voi olla alkujaankin haastavaa ja jos aikataulut vielä muuttuvat tai peruuntuvat viime hetkellä, voi motivaatiossa pohjata tulla vastaan. Tätä kannattaa yrittää sietää, ja sopia aikoja uudestaan. On fakta, että koulun arki on usein täyttä ja erityisesti yläkouluissa reaktiivista – tekniset haasteet, sairauspoissaolot, poikkeusaikataulut ja tapahtumat, kuten yökoulu, aiheuttavat lähes päivittäisiä muutoksia opetukseen ja oppimiseen. Yksityiskohtana mainittakoon, että yhden tapaamisen sopimiseen Vesalan peruskoulun Punkbändin kanssa tarvittiin 83 WhatsApp-viestiä.

Osallistujamäärä kasvussa

Yksi kokeilujen tärkein palaute on niiden kiinnostavuus. Tämä näkyy osallistujamäärän kasvuna kokeilujen edetessä. Aloittamisen jälkeen Vesalan peruskoulussa ja Suutarinkylän koulussa kokeiluihin tuli mukaan lisää oppilaita ja Toivolan koulussa lisää vanhempia eli suunta oli oikea.

Teollinen työnjako

Koulu- ja kotiväen joukosta voi löytyä ihmisiä, joiden mielestä koulu hoitakoon koulun asiat ja koti kodin asiat. Taustalla vaikuttaa teollistuminen ja erikoistumisen kulttuuri: Koulun tärkeä tehtävä on ollut tuottaa toimijoita teollisen yhteiskunnan tarpeisiin ja toisaalta koulu on myös järjestetty niin, että vanhemmat saavat rauhassa olla teollisuuden ja muun elinkeinoelämän palveluksessa. Maailma on kuitenkin muuttunut, mikä näkyy uudessa opetussuunnitelmassakin.

Opettajien näkemykset

Opettajat voivat vastustaa vanhempien osallistumista koulun toimintaan. Syynä voivat olla aikaisemmat kielteiset kokemukset yksittäisten vanhempien kanssa. Tiedetään myös, että moni koulu ja opettaja on turhaan yrittänyt osallistaa vanhempia, ja ns. hukkaan valuneesta työstä on jäänyt ikävä muistijälki.

Joidenkin negatiivisten kokemusten taustalta voi löytää koulun ja kehittämisen mittakaavaristiriidan. On saatettu panostaa paljon isoon tapahtumaan, ja kuitenkin vanhempia ei ole saatu mukaan “riittävästi”. Uudet asiat harvoin syntyvät suoraan ns. täydessä mittakaavassa. Pitäisi siis iloita enemmän ensimmäisistä osallistujista kuin murehtia niitä, jotka eivät vielä tulleet. Omalla tavoiteasetannalla on suuri merkitys siihen millainen kokemus saadaan.

Opettaja on koulun edustaja ja vaatii myös suurta luottamusta avautua yhteistyölle vanhempien kanssa, koska se väistämättä paljastaa myös puutteita. Aina tätä luottamusta ei ole ja harvoin se syntyy vahingossa.

Huoltajien näkemykset

Outoa kyllä juuri huoltajien osallisuus voi olla este yhteistyön laajentamiselle. Joillakin huoltajilla voi olla vahvoja omia näkemyksiä, jotka sulkevat toisia vanhempia yhteistyön ulkopuolelle. Jos koulu haluaa mukaan suuremman joukon huoltajia, saattaa se joutua hyväksymään, että nykyiset yhteistyön muodot eivät houkuttele kaikkia. Markkinointikaan ei aina auta.

Jotkut huoltajat eivät näe koulun kanssa tehtävän yhteistyön mahdollisuuksia, heillä voi olla lannistavia kokemuksia tai yhteistyö ei vain kiinnosta. Arjen kanssa on tarpeeksi haasteita jo nykyisten verkostojen puitteissa.

Hienovaraista ohjausta

Opettaja voi valmentaa itseohjautuvaa oppilastiimiä löytämään yhteisesti sykkivän päämäärän, rakentamaan keskinäistä luottamusta ja siirtymistä ajatuksista tekoihin. Pitää kuitenkin olla hienovarainen, ettei tiimin luovuus tai motivaatio kärsi. Kokeileva tiimi löytää juttunsa lopulta itse tai ei ollenkaan. Opettaja voi myös näyttää, miten tiimin työ niveltyy koulun rakenteisiin, kuten arvosanoihin tai ilmiöopetukseen.

Mentori tueksi

Yksi kodin ja koulun yhteistyömuoto voisi olla tunnistaa ja aktivoida muutama mentoriksi sopiva huoltaja joka luokalta, ja jakaa oppilaat vastaaviin pienryhmiin. Tällöin oppilaat saisivat toimia pienessä, uuden luomiseen pyrkivässä tiimissä. Mentori oppii tuntemaan oppilaat syvällisesti, eikä hänen aikansa ja energiansa kulu joukon hallintaan. Paitsi oppilaiden oppiminen, myös oma henkilökohtainen kehittyminen tuo mentorille iloa.

Pieni oppilastiimi hyötyy suuresti mentorista eli henkilöstä, joka voi tukea tiimin kehitystä, laajentaa tiimin toimintaympäristöä ja varmistaa, että yhteisistä kokemuksista myös opitaan. Jälkimmäinen tapahtuu erillisen reflektion kautta. Vimmaisesti tapahtumasta toiseen kiitävä tiimi ei välttämättä itse

malta miettiä, mitä äsken tapahtui ja mitä seuraavaan tempaukseen muutetaan.

Esimerkiksi ilmiöopetukseen voisi mukaan tuoda tällaisia pieniä oppilasryhmiä, jotka innostuneen huoltajamentorin kanssa tutkivat ilmiöitä erilaisissa oppimisympäristöissä.

Kokeilijat esiin

Oppilaiden joukossa on kokeilemista rakastavia lapsia ja nuoria. Heille on ominaista ajatella toiminnan ja kokemisen kautta. Heillä on myös kyky siirtyä erittäin nopeasti ideasta tekemiseen. Nopeimman titteli on nyt eräällä Suutarinkylän koulun oppilaalla, joka lähti liikkeelle ennen lauseen päättymistä.

“Kodin ja koulun yhteistyötä on yritetty parantaa pitkään, nyt tuntuu ensimmäistä kertaa siltä, että voisimme siinä onnistua.”

Erkki Häggman, Toivolan koulun rehtori

Kokeilijoilla on tarkka vaisto siitä, mikä parhaiten poistaa epävarmuutta: epävarmuus, ei varmuuden teeskentely. Yleensä kuuden oppilaan joukossa oli 1–2 kovaa kokeilijaa. Isommassa otannassa voisi ehkä olettaa yhden kymmenestä olevan voimakkaasti taipuvainen kokeilemalla kehittämiseen. Jos Suomi ja maailma haluaa uudistua, tästä porukasta pitää pitää huolta.

Jussi Ekqvist on tutkija ja konsultti, jolla on kehittämiskokemusta mm. meriteollisuudesta, sairaalateknologiasta ja uusiutuvan energian ratkaisuista. Vuonna 2011 Jussi liittyi uuden arvon luomista ja kokeilemalla kehittämistä tutkivaan Aalto-yliopiston MIND-ryhmään. Yksi työympäristöistä on ollut koulut useassa eri kaupungissa ja kunnassa. Nytkin Jussi luo suomalaista innovaatiokoulua erikoistuen verkostojen ja johtamisjärjestelmien rooliin uutta luovissa organisaatioissa ja yhteisöissä.
jussi.ekqvist@mindustry.fi

Kirsi Verkka on opetuksen ja kasvatuksen alan ammattilainen, joka on yli 20 vuoden ajan työskennellyt oppilaiden osallisuuteen, kestäväan kehitykseen ja koulun yhteisöllisen toimintakulttuurin edistämiseen liittyvissä kehittämistehtävissä ja kouluttajana. Viime vuosina hän on ollut erityisen kiinnostunut kokeilemalla kehittämisestä, verkostotyöstä ja käyttäjälähtöisestä palvelujen kehittämisestä. Kirsi on soveltanut ja kouluttanut näitä kehittämisen menetelmiä opetuksen ja kasvatuksen kontekstissa.
kirsi.verkka@hel.fi

**Helsinki
Helsingfors**

Kasvatus ja koulutus

Julkaisija Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimiala.

Taitto ja kuvitus Sigita Zalyte, toimitustyö Katja Alaja.

Julkaistu pdf-muotoisena verkossa 9/2017.
Pidätämme oikeudet muutoksiin.